

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Юрій ХОМЕНКО, 1979 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2009 році Київський національний університет імені Тараса Шевченка, здобувши кваліфікацію магістра міжнародного права, працює радником заступника Міністра з відновлення інфраструктури та транспорту України, виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Право».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом ректора Вищого навчального закладу «Національна академія управління» (м. Київ) від «17» липня 2026 року № 55-ОД, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради –	Антон ЧУБА, доктора юридичних наук, завідувача кафедри теорії та історії держави і права, Вищий навчальний заклад «Національна академія управління»
--	---

Рецензентів –	Сергія ЄВДОКИМЕНКА, доктора юридичних наук, доцента кафедри публічного та приватного права, Вищий навчальний заклад «Національна академія управління»
---------------	---

Наталії ВЕСЕЛОВСЬКОЇ, кандидата юридичних наук, доцента, декана юридичного факультету, Вищий навчальний заклад «Національна академія управління»

Офіційних опонентів –	Любові КАСЬЯНЕНКО, доктора юридичних наук, професора, професора кафедри фінансового та податкового права, Державний податковий університет;
-----------------------	---

Михайла ВІХЛЯЄВА, доктора юридичних наук, професора, провідний науковий співробітник науково-дослідної частини юридичного факультету, Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет»,

на засіданні 10 вересня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» Юрію ХОМЕНКУ на підставі публічного захисту дисертації «Адміністративно-правовий механізм обміну податковою інформацією з компетентними органами іноземних країн» за спеціальністю 081 «Право».

Дисертацію виконано у Вищому навчальному закладі «Національна академія управління» (м. Київ).

Науковий керівник – Богдана ЧЕРНЯВСЬКА, доктор філософії з права, доцент кафедри теорії та історії держави і права, Вищий навчальний заклад «Національна академія управління».

Дисертацію Юрія ХОМЕНКА «Адміністративно-правовий механізм обміну податковою інформацією з компетентними органами іноземних країн» подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису державною мовою, вона є самостійним, актуальним, завершеним науковим дослідженням і відповідає ВИМОГАМ до оформлення дисертації, затверджених наказом МОН від 12.01.2017 № 40 (із змінами) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44. Дисертація містить анотацію, зміст, перелік умовних скорочень, вступ, два розділи, що містять вісім підрозділів, висновки, список використаних джерел (190 найменувань), додатки.

Тема роботи, об'єкт та предмет дослідження, її зміст, а також положення та висновки відповідають спеціальності 081 Право.

Обґрунтованість і достовірність отриманих наукових результатів забезпечено поєднанням загальнонаукових і спеціальних наукових методів пізнання.

Дисертація містить нові науково обґрунтовані результати проведеного здобувачем дослідження, які розв'язують конкретне наукове завдання, що полягає у комплексному дослідженні правових механізмів обміну податковою інформацією з компетентними органами іноземних країн, що мають істотне значення для науки адміністративного та податкового права, а також для правозастосування, одержані здобувачем особисто, які мають практичну та теоретичну цінність та які підтверджуються документами, що засвідчують проведення здобувачем досліджень, що відповідає пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Зокрема, у дисертаційній роботі: *вперше*: надано авторські визначення поняття «адміністративно-правовий механізм обміну податковою інформацією з компетентними органами іноземних країн» та принципів адміністративно-правового механізму обміну податковою інформацією з компетентними органами іноземних країн, а також визначено систему спеціальних принципів цього механізму; обґрунтовано, що процедура обміну податковою інформацією з компетентними органами іноземних країн є адміністративною процедурою, яка виникає у публічній сфері та передбачає порядок здійснення правозастосовної діяльності компетентних державних

органів у сфері забезпечення міжнародного обміну податковою інформацією з компетентними органами іноземних країн; сформульовано завдання адміністративно-правового механізму обміну податковою інформацією з компетентними органами іноземних країн; удосконалено: підходи щодо визначення підстав для спонтанного обміну податковою інформацією з компетентними органами іноземних країн, а так само положення про суб'єктів адміністративно-правового механізму; *дістали подальшого розвитку*: наукові підходи щодо правової природи права отримання компетентними органами України податкової інформації від компетентних органів іноземних країн в межах адміністративно-правового механізму обміну податковою інформацією з компетентними органами іноземних країн; положення щодо належних механізмів захисту комерційної таємниці платника податків від необґрунтованої її передачі компетентним органам іноземної держави розуміння ініціатора вихідного запиту та запропоновано під ініціатором вихідного запиту розуміти також інших (крім податкових) державних органів в межах виконання покладених на них законодавством завдань; особливості інституту адміністративної відповідальності у сфері адміністративно-правового механізму; пропозиції щодо окремих змін і доповнень до нормативних актів, які врегульовують питання обміну податковою інформацією з компетентними органами іноземних країн.

Сформульовані в дисертації положення, узагальнення, висновки, рекомендації, пропозиції обґрунтовані на підставі особистих досліджень у результаті опрацювання та аналізу наукових, нормативних джерел та судової практики.

Здобувач має 7 (сім) наукових публікацій за темою дисертації, з них 4 (чотири) наукові публікації, опубліковані у наукових виданнях включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України категорії «Б» і які мають активний ідентифікатор DOI (Digital Object Identifier), 3 (три) тези доповідей на науково-комунікаційних заходах, що відповідає пунктам 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а саме:

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Хоменко Ю. В. Адміністративно-правовий механізм обміну податковою інформацією з компетентними органами іноземних країн: поняття та структура. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія ПРАВО. 2025. Вип. 87. Ч. 3. С. 189–195. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.87.3.27>
2. Хоменко Ю. В. Інституційна система адміністративно-правового механізму обміну податковою інформацією з компетентними органами іноземних країн. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Вип. 2. С. 733–740. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.02.110>

3. Хоменко Ю. В. Забезпечення збереження конфіденційної інформації в адміністративно-правовому механізмі обміну податковою інформацією з компетентними органами іноземних країн. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Вип. 5, Ч. 2. С. 345–352. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.05.2.53>

4. Хоменко Ю. В. Принципи адміністративно-правового механізму обміну податковою інформацією з компетентними органами іноземних країн. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія ПРАВО. 2025. Вип. 91. Ч. 3. С. 234–242. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.91.3.35>

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

5. Хоменко Ю. В. Забезпечення системності міжнародного та внутрішнього законодавства при спонтанному обміні податковою інформацією з компетентними органами іноземних країн. *Правотворча діяльність та забезпечення системності законодавства України в умовах євроінтеграції*: зб. матер. наук.-практ. круг. столу (м. Київ, 03 квітня 2025 р.). Одеса: Вид-во «Юридика», 2025. С. 284–288.

6. Хоменко Ю. В. Національне законодавство України як елемент адміністративно-правового механізму обміну податковою інформацією з компетентними органами іноземних країн. *Scientific trends in the development of modern technologies and inventions: Abstracts of VI International Scientific and Practical Conference (October 06-08, 2025, Prague, Czech Republic)*. Prague: European Conference, 2025. pp. 56–61.

7. Хоменко Ю. В. Міжнародно-правові засади адміністративно-правового механізму обміну податковою інформацією з компетентними органами іноземних країн. *Сучасні тенденції розвитку правової системи*: матер. наук.-практ. конф. (м. Ужгород, 10–11 квітня 2026 р.). Одеса: Вид-во «Молодий вчений», 2026. С. 57–61.

У дискусії взяли участь:

Антон ЧУБ, голова разової спеціалізованої вченої ради, доктор юридичних наук, доктор економічних наук, завідувач кафедри теорії та історії держави і права ВНЗ «Національна академія управління». Оцінка позитивна без зауважень.

Любов КАСЬЯНЕНКО, офіційний опонент, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри фінансового та податкового права Державного податкового університету. Оцінка позитивна із зауваженнями.

Михайло ВІХЛЯЄВ, офіційний опонент, доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник НДЧ юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Оцінка позитивна із зауваженнями.

Сергій ЄВДОКИМЕНКО, рецензент, доктор юридичних наук, доцент кафедри публічного та приватного права ВНЗ «Національна академія управління». Оцінка позитивна із зауваженнями.

Наталія ВЕСЕЛОВСЬКА, рецензент, кандидат юридичних наук, доцент, декан юридичного факультету ВНЗ «Національна академія управління». Оцінка позитивна із зауваженнями.

Члени разової спеціалізованої вченої ради висловили такі зауваження:

д.ю.н., проф. Любов КАСЬЯНЕНКО:

1. Дискусійним видається питання забезпечення захисту комерційної таємниці платника податків під час передачі податкової інформації компетентному органу іноземної держави (підрозділ 1.3). Дисертант слушно звертає увагу на необхідність урахування встановлених міжнародно-правовими актами підстав для відмови у наданні окремих відомостей та на необхідність відповідної оцінки інформації перед її передачею у межах міжнародного обміну. Водночас, на нашу думку, потребує додаткового уточнення процедурний аспект здійснення такої оцінки. Зокрема, було б доцільно 7 уточнити, на якому саме етапі відповідної адміністративної процедури та яким суб'єктом має здійснюватися оцінка інформації на предмет наявності у ній відомостей, що становлять комерційну таємницю, а також яким чином у такому випадку мають забезпечуватися права та законні інтереси платника податків. У цьому контексті цікавим видається й питання щодо можливості участі платника податків у відповідній процедурі або оскарження рішення про передачу інформації, якщо така інформація, на його думку, містить відомості з обмеженим доступом. Висвітлення зазначених аспектів під час захисту дозволило б додатково розкрити співвідношення вимог щодо ефективності міжнародного податкового співробітництва із гарантіями захисту прав та законних інтересів платників податків.

2. Потребує додаткового обґрунтування також підхід дисертанта (підрозділ 1.4) до обов'язковості попереднього вжиття ініціатором вихідного запиту всіх можливих заходів для отримання необхідної інформації на території України. Такий підхід загалом відповідає логіці послідовного використання внутрішніх джерел інформації, однак у роботі недостатньо визначено критерії достатності таких заходів та межі дискреції адміністративного органу щодо їх вибору. Залишається, зокрема, нез'ясованим, чи повинно невжиття окремого із зазначених заходів автоматично перешкоджати направленню запиту компетентному органу іноземної держави та яким чином має оцінюватися об'єктивна необхідність кожного такого заходу. Можливо додаткове розмежування обов'язкових і факультативних дій ініціатора вихідного запиту сприяло б більшій визначеності відповідної адміністративної процедури.

3. Дискусійним видається запропонований здобувачем підхід (підрозділ 2.2) до визначення статусу фізичних та юридичних осіб як суб'єктів адміністративно-правового механізму обміну податковою інформацією з компетентними органами іноземних країн. Автор слушно зазначає, що платники податків зазвичай не беруть безпосередньої участі у процедурах міжнародного обміну щодо них, водночас допускає їх участь у відповідному механізмі у разі ініціювання отримання інформації, надання інформації або оскарження дій компетентних органів. У зв'язку з цим виникає питання щодо єдиного критерію віднесення відповідної особи до суб'єктів адміністративно-правового механізму: чи достатньо для набуття такого статусу наявності у особи окремих прав або можливості вступати у відповідні адміністративно-правові відносини, чи необхідною є безпосередня участь у здійсненні процедур обміну податковою інформацією? Крім того, потребує додаткового пояснення розмежування суб'єктів самого механізму та осіб, щодо яких здійснюється обмін податковою інформацією, оскільки від цього залежить визначення їхніх прав, обов'язків та адміністративно-правових гарантій.

4. Окремої уваги заслуговує питання застосування механізмів міжнародного обміну податковою інформацією в умовах повномасштабної збройної агресії проти України та значного переміщення громадян України за кордон. Зміна місця проживання значної кількості фізичних осіб, набуття ними податкового статусу в інших державах, відкриття рахунків та отримання доходів за межами України об'єктивно підвищують значення міжнародного обміну податковою інформацією. Водночас такий обмін має значення не тільки для забезпечення фіскальних інтересів держави, а й для правильного визначення податкових зобов'язань осіб та запобігання їх подвійному оподаткуванню. У зв'язку з цим під час захисту хотілося б почути позицію дисертанта щодо того, яким чином у межах запропонованого ним адміністративно-правового механізму має забезпечуватися баланс між необхідністю отримання державою інформації про доходи та активи осіб, які перебувають за кордоном, та захистом прав добросовісних платників податків, зокрема тих громадян України, які виїхали за кордон у зв'язку з воєнними діями. Чи потребують відповідні адміністративні процедури додаткових гарантій для таких осіб, зокрема щодо повідомлення, використання та оскарження рішень, прийнятих на підставі отриманої у межах міжнародного обміну інформації?

д.ю.н., проф. Михайло ВІХЛЯЄВ:

5. Автор досліджує у роботі принципи адміністративно-правового механізму обміну податковою інформацією з компетентними органами іноземних країн і одним із принципів визначає принцип співробітництва та взаємодії. На думку автора, принцип співробітництва та взаємодії передбачає узгодженість діяльності суб'єктів адміністративно-правового механізму обміну податковою інформацією з компетентними органами іноземних країн, і він є комплексним, оскільки має як зовнішній, так і внутрішній аспект (стор. 86 роботи). Загалом погоджуючись з виокремленням серед принципів адміністративно-правового механізму обміну податковою інформацією з

компетентними органами іноземних країн принципу співробітництва та взаємодії, не можемо не вказати на дискусійність визначення у ньому зовнішнього аспекту. Чому ми можемо визначати зовнішній аспект співробітництва, якщо категорія адміністративно-правового механізму обміну податковою інформацією з компетентними органами іноземних країн, як вбачається з дисертації, є категорією внутрішнього права України, суб'єктами механізму є вітчизняні суб'єкти, процедурні відносини, які виникають в межах цього механізму, є внутрішніми відносинами і т. д.?

6. У підрозділі 2.2 роботи автором досліджено питання суб'єктів адміністративно-правового механізму обміну податковою інформацією з компетентними органами іноземних країн. На думку автора, суб'єктами адміністративно-правового механізму обміну податковою інформацією з компетентними органами іноземних країн є досить широке коло осіб: 1) Верховна Рада України; 2) Президент України; 3) Кабінет Міністрів України; 4) Міністерство фінансів України; 5) Державна податкова служба України; 6) Державна митна служба України; 7) Національний банк України; 8) Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку; 9) Державна служба фінансового моніторингу України; 10) суди України; 11) фінансові установи; 12) юридичні і фізичні особи. Однак, визначаючи таке широке коло суб'єктів, з роботи не зовсім чітко вбачаються та потребують певного додаткового пояснення критерії віднесення тих чи інших суб'єктів до суб'єктів адміністративно-правового механізму обміну податковою інформацією з компетентними органами іноземних країн.

7. Автор цілком обґрунтовано відніс до суб'єктів адміністративно правового механізму обміну податковою інформацією з компетентними органами іноземних країн суди, які здійснюють захист прав інших суб'єктів у відповідному механізмі. Однак поза межами дослідження залишилося саме питання захисту суб'єктів адміністративно-правового механізму обміну податковою інформацією з компетентними органами іноземних країн судами як однієї з умов його належного функціонування. Чи варто питання захисту прав суб'єктів адміністративно-правового механізму обміну податковою інформацією з компетентними органами розглядати як один з його елементів?

8. У підрозділі 2.3 дисертант обґрунтовує положення про те, що процедура обміну податковою інформацією з компетентними органами іноземних держав є адміністративною процедурою. Водночас, на нашу думку, це положення потребувало б більш ґрунтовного розкриття саме крізь призму сучасної доктрини адміністративного права та адміністративної процедури. Зокрема, у роботі не достатньо чітко визначено співвідношення процедури міжнародного обміну податковою інформацією з категоріями адміністративного провадження, адміністративного акта, процедурних прав та гарантій учасників відповідних правовідносин. Додаткового пояснення також потребує питання щодо можливості оскарження рішень, дій чи бездіяльності компетентних органів у межах такої процедури.

д.ю.н. Сергій ЄВДОКІМЕНКО:

9. На сторінках дисертаційного дослідження здобувачем обґрунтовується правова природа права на отримання фіскальних даних як юридичного обов'язку компетентного органу. Назване твердження щодо безальтернативності реалізації публічних дискреційних повноважень потребує додаткової аргументації під час прилюдного захисту. Тракткування права суб'єкта владних повноважень як його обов'язку є традиційно дискусійним для науки адміністративного права, оскільки розмиває межі управлінської дискреції та нівелює принцип доцільності при прийнятті рішень. Здобувачу варто було б чіткіше окреслити, які саме процесуальні наслідки матиме невиконання податковим органом цього «обов'язку» надіслати запит, та чи виникає у зв'язку з цим право платника податків вимагати здійснення таких транскордонних дій у судовому порядку.

10. Досліджуючи особливості адміністративно-процедурних відносин, Юрієм Хоменком виділяється низка суб'єктів, уповноважених ініціювати вихідні інформаційні запити. Разом із тим, поза увагою залишилися конкретні форми взаємодії інших державних органів із Міністерством фінансів та Державної податкової служби України як єдиними легітимними каналами транскордонної комунікації. Автор слушно пропонує надати статус ініціаторів запитів ширшому колу державних інституцій для виконання покладених на них законодавчих завдань. Проте у тексті роботи не розкрито чіткого правового алгоритму: яким чином внутрішньодержавний правоохоронний чи контролюючий суб'єкт має звертатися до ДПС, щоб його інтерес був трансформований у міжнародний запит за правилами CRS чи двосторонніх конвенцій. Відсутність деталізації цієї міжвідомчої адміністративної процедури створює ризики хаотичного або необґрунтованого витребування даних. Без належної регламентації внутрішніх стадій ініціювання та перевірки легітимності таких запитів усередині країни, запропонована модель може призвести до дублювання функцій та перевантаження каналів зв'язку з компетентними органами іноземних юрисдикцій.

11. З метою посилення практичного виміру дослідження, автору доцільно було б запропонувати проєкт Типового регламенту щодо забезпечення конфіденційності податкової інформації під час здійснення процедур спонтанного обміну, що дозволило б чітко розмежувати легальні інструменти фіскального контролю та недопущення порушення прав резидентів. Запровадження такого регламенту дозволило б мінімізувати суб'єктивний чинник при оцінці посадовими особами ДПС доцільності передачі відомостей іноземним колегам без попереднього запиту. Це забезпечило б надійний баланс між виконанням міжнародних зобов'язань України та збереженням комерційних таємниць вітчизняних суб'єктів господарювання.

к.ю.н., доц. Наталія ВЕСЕЛОВСЬКА:

12. У підрозділі 2.2 (с. 115-137) суб'єктів механізму поділено на тих, хто має владні повноваження, і тих, хто їх не має. Така класифікація окреслює загальне коло учасників, однак не повною мірою відображає різний характер їх участі. Верховна Рада України та Президент України формують нормативну й міжнародно-правову основу; Міністерство фінансів України та Державна податкова служба України безпосередньо організовують і здійснюють обмін; фінансові установи збирають і передають первинні дані; суди виконують функцію правового контролю й захисту. Робота виграла б від додаткової функціональної класифікації та чіткого розмежування «суб'єктів механізму» і «безпосередніх учасників конкретної процедури обміну». Під час захисту доцільно пояснити критерій включення кожного з названих органів саме до суб'єктів механізму.

13. Запропонований на с. 76-77 обов'язок компетентного органу повідомляти платника податків про надходження іноземного запиту та право оспорювати передачу інформації спрямовані на захист комерційної таємниці, але потребують детальнішої процедурної моделі. Не визначено, чи має повідомлення здійснюватися до передачі чи після неї, чи зупиняє оскарження виконання запиту, який орган розглядає скаргу, у які строки та які винятки мають діяти, якщо завчасне повідомлення може зашкодити податковому контролю, іноземному розслідуванню або виконанню міжнародного зобов'язання. Бажано також диференціювати ці гарантії залежно від форми обміну, оскільки індивідуальне попереднє повідомлення за автоматичного обміну має іншу правову природу, ніж при обміні на прохання.

14. Пропозиція надати перевагу українському тексту стандарту CRS у разі розбіжностей з англійським текстом (с. 113-114, 174, 184) має важливе конституційно-правове обґрунтування, однак потребує повнішого врахування міжнародної природи стандарту та вимоги однакового його застосування юрисдикціями. Доцільно пояснити, яким чином у запропонованій моделі усуватимуться помилки офіційного перекладу та забезпечуватиметься відповідність оновленому автентичному тексту ОЕСР. Інакше формальна перевага перекладу може спричинити відмінне тлумачення однакових правил українськими та іноземними компетентними органами.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,
«Проти» 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Юрію ХОМЕНКУ ступінь доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» на підставі прилюдного захисту дисертації на тему «Адміністративно-правовий механізм обміну податковою інформацією з компетентними органами іноземних країн».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Окремих думок члени разової спеціалізованої вченої ради не висловлювали.

Голова разової

спеціалізованої вченої ради

Антон ЧУБ

